

Sensivitets-treningen i sökelyset

Trygve Johnstad

Sensivitets-treningen har gjennomgått en kraftig utvikling siden den fremstod for ca 20 år siden. Den er fremdeles i utvikling, men er idag en mer etablert akademisk profesjon i det man har en rekke erfaringer å se tilbake på. Litteraturmengden har økt enormt, og i en rekke land utgis det flere tidsskrifter som helt konsentrerer seg om denne treningsform og dens anvendelsesmuligheter. I denne forbindelse finner vi også betegnelser som "laboratorie-metoden" og "gruppedynamikk". I tillegg til den publiserte litteratur finnes også en rekke upubliserte arbeider som skriver seg fra studenters avhandlinger eller hovedoppgaver, ikke minst i Skandinavia.

På europeisk basis er det opprettet et eget institutt — EIT eller European Institute for Transnational Studies in Group and Organizational Development. En oppgave dette institutt har påtatt seg er å utdanne trenere til sensitivitetstrening. I Skandinavia har den første gruppe nå gjennomgått sin utdanning, og har etter det gått sammen i et "Skandinavisk trenerforum". En rapport om denne utdanning kom i februarnummeret av de danske psykologers blad, "Psykolognytt", nr 3 1971. En utdanningsgruppe er allerede påtenkt.

Sensivitets-treningen er en meget aktuell og livaktig foreteelse. Den har gjennomgått en kraftig utvikling sedan sin første början for ca 20 år sedan. I en rad länder utges flera tidsskrifter som helt koncentrerar sig på denna träningstyp. Särskilda utbildningslinjer håller på att läggas upp bl a i Skandinavien.

Det är samtidigt ett område som erbjuder en rad problem både beträffande sin målsättning och beträffande sin användbarhet. En kraftig kritik mot sensitivitetsträningen kommer från många olika håll. Från psykiatriskt håll anser man att riskmomenten med denna verksamhet inte är tillräckligt beaktade. Från radikalt politiskt håll har man ibland sett sensitivitetsträningen som en samhällsbevarande manipulationsteknik. Från strikt samhällsvetenskapliga kriterier har kritiken gällt svårigheterna att vetenskapligt värdera ut inverkan av alla de faktorer som på en gång spelar med i sensitivitetsträningen. Från psykologiskt håll har man påpekat risken för psykoterapeutiskt kvacksalveri.

Nedanstående artikel tar upp och bemöter dessa olika typer av invändningar. Författaren är en norsk socialpsykolog, som anlitats som ledare för en rad gruppdynamiskt orienterade internatkurser inom vårdsektorn.

Ettersom de nevnte organisasjoner er selvbestaltede, kan ingen derfra gjøre krav på noeslags offisielt sertifikat for sin virksomhet. Vi kan bare bli vurdert ut fra hva vi gjør.

Tre problemområder

I dag står vi overfor tre problemområder. Det ene — det mest normale av dem — er dette å utvikle feltet videre. Dette skjer idag særlig på områder hvor en bredere anvendelse kommer på tale. F.eks. dreier det seg om å finne former som muliggjør anvendelse av gruppedynamikk innenfor organisasjoner i større utstrekning enn hit-

.....
*Fra psykiatrisk hold har vi fått høre: "Risiko-
momentene som er forbundet med deres virk-
somhet er ikke tilstrekkelig på-aktet."*
.....

til, eller vi prøver i spesielle laboratorier å gjenspeile aktuelle samfunnsmessige problemer.

Det andre problemområdet — som også må regnes som normalt — er spørsmålet om videreutdannelse av trenere. Her kjenner vi til at det foreligger et behov som langt overstiger den kapasitet noen få av oss har til å ta hånd om dette.

Det tredje problemområdet — som snarere har gitt oss en del overraskelser — er alle de spørsmål, og tildels også kraftige kritikk som har vært rettet mot vår virksomhet. Som svar på denne vil vi først forsøke å beskrive hvordan kritikken formuleres, og dernest prøve å gi en orientering om vårt syn på disse spørsmål.

Kritikken

Fra psykiatrisk hold har vi fått høre: "Risiko-
momentene som er forbundet med deres virksom-
het er ikke tilstrekkelig på-aktet. Dere skaper
angstsituasjoner uten å ha den nødvendige tid til
en forsvarlig gjennomarbeiding av de problemer
som melder seg." Fra radikalt politisk hold høres
kritikken slik ut: "Det dere gjør er i grunnen bare
å lette folks mulighet for å tilpasse seg det be-
stående. Det dere presenterer er en manipula-
sjonsteknikk som er egnet til å skape gode sam-
arbeidsforhold på feilaktige forutsetninger".

Representanter for et konservativt syn har sagt
følgende: Sensitivitets-trening er en hat-terapi som
bygger på den selvkritikk og gruppekritikk vi fin-
ner i kommunistiske makthaveres forsøk på å
kvele enkeltindividet".

Mer vitenskapelig orienterte sosiologer har gitt
dette resonnement: "Dere arbeider jo med så
mange faktorer på en gang at det må være kom-
plett umulig å holde oversikt over det hele — og
da kan det ikke være vitenskapelig".

Psykologer har stilt dette kritiske spørsmål:
"Er det riktig å utdanne småpsykologer som går
rundt og tolker hverandres atferd?"

Tilslutt har vi gruppen av mer populære versjo-
ner av kritikken. Det er her vi finner uttrykk
som "hjernevask", "åndelig blodbad", "psykisk
striptease", "Oxford-bevegelse", o.l.

Psykiateren

La oss begynne med psykiateren. Vi oppfatter
hans situasjon slik at han får å gjøre med syke
mennesker som går i behandling hos en terapeut
for å bli friske. I sensitivitets-treningen får vi
å gjøre med friske mennesker som deltar i et
gruppearbeid sammen med en trener for å lære
mer om gruppeprosesser og sin egen atferd i
grupper. Ettersom psykiaterens utgangspunkt er
et sykdomsbilde blir det rimeligvis en nærlig-
gende oppgave å undersøke forutsetningene for
pasientens tilstand. Under selve behandlingen er
det vel også rimelig å tenke seg at hensyn til
pasientens belastbarhet kommer til å veie tungt i
valg av terapeutisk hjelpemiddel.

Å undersøke pasientens forutsetninger innebæ-
rer at man går tilbake i tiden og prøver å få
et bilde av pasientens utvikling. Hensynet til pa-
sientens belastbarhet innebærer at den risiko en
terapeut tar alltid er vurdert i forhold til en pato-
logisk tilstand.

I sensitivitets-treningen forutsetter vi at en *van-
lig* deltaker i praktisk forstand er et *normalt*
menneske. Vi finner å ha liten grunn til å under-
søke bakgrunnen for det. Dessuten vil den enkelte
deltakers bakgrunn ikke være kjent for de øvrige
i gruppen, og er derfor ikke egnet som materiale
for en større forståelse av hva som hender i grup-
pen.

En annen ting er at det hensyn til tillitsutvik-
lingen i gruppen deltakerne etterhvert tar, ofte gir
seg uttrykk i at man i glimt forteller noe om sin
egen bakgrunn for dermed å klargjøre noe som
har kommet frem i gruppen

.....
*Vi regner som en av forutsetningene for for-
andring at det blir tatt risiko. Det skjer ved at
deltakerne inviteres til å delta i en læringser-
faring der de får anledning til å oppleve seg
selv på måter som hittil har vært ukjent for
dem.*
.....

I alt dreier det seg i vår praksis — som siden 1956 omfatter 7—8.000 deltagere — om 7 tilfeller der psykiatrisk hjelp har vært ønskelig.

Når det gjelder risiko, er det et sentralt begrep i sensitivitetstreningen. Vi regner som en av forutsetningene for forandring at det blir tatt risiko. Det skjer ved at deltakerne inviteres til å delta i en læringserfaring der de får anledning til å oppleve seg selv på måter som hittil har vært ukjent for dem. Trenerens oppgave er å se til at en påkjenning får lov til å virke, og må derfor selv være i stand til å tåle usikre og uavklarte situasjoner.

Vi finner det derfor forståelig når det fra psykiatrisk hold blir hevdet at vi går frem på måter som avviker fra det en psykiater finner forsvarlig. Mens psykiateren går tilbake i tiden for å få rede på hva han skal gjøre med det som hender idag, går sensitivitetstreneren ut fra det som er dagens situasjon for gruppen for å finne ut hvordan vi skal gå frem i tiden som kommer. Og mens psykiateren forholder seg avventende til spørsmål om belastbarhet — ofte forbundet med hensyn til pasientens velvære gjennom medikamentering, vil deltakerne i en sensitivitetsgruppe programmatisk bli provosert.

Så kommer da grensetilfellene hvor det blir spørsmål om en person er deltaker eller pasient. Det dreier seg her om personer med en sikkerhetsmargin som er snevrere enn vi erfaringsmessig har grunn til å regne med blandt praktisk normale deltakere. Vi søker å unngå at disse deltakere kommer med ved klart å formulere at denne trening ikke skal forstås som noen terapi. Likevel hender det altså at vi får å gjøre med reaksjoner der hjelp utenfra er ønskelig, og vi kan ikke love at det ikke vil komme til å hende igjen. Det burde imidlertid for disse tilfellers skyld være tilstrekkelig med en normal kontakt med psykiatriske institusjoner.

Alt tyder dessuten på at vårt behov for å søke denne assistanse er mindre enn det behov som gjør seg gjeldende i samfunnet forøvrig. Det gjelder også om vi sammenlikner med andre læreinsti-

Tilbake står — ifølge kritikken — at vi ikke har gjort noe som helst for å forandre samfunnsforholdene, eller gjort folk bedre istand til å leve i et demokrati.

tusjoner. I alt dreier det seg i vår praksis — som siden 1956 omfatter 7—8.000 deltagere — om 7 tilfeller der psykiatrisk hjelp har vært ønskelig. Av disse var det i 3 tilfeller snakk om innleggelse, som forøvrig har vært kortvarige — d.v.s. fra 1 till 3 uker.

En annen ting som har slått oss, er at disse tilfeller i det vesentlige er kommet til i de senere år og at personene kommer fra sosiale hjelperoller i samfunnet. Vi stiller oss i øyeblikket enkelte spørsmål til dette faktum.

Den venstreradikale kritikk

Når vi så går over til den venstreradikale kritikk, merker vi oss at denne avviker 180 grader fra den foregående. Nu er vi nemlig ikke pågående nok, men driver med stillferdige puslerier hvor folk nok føler ett og annet, men hvor ikke annet kommer ut enn at man for en stakket stund er litt snillere mot hverandre. Tilbake står — ifølge kritikken — at vi ikke har gjort noe som helst for å forandre samfunnsforholdene, eller gjort folk bedre istand til å leve i et demokrati. Vi skal forsøke å svare så kort vi kan på dette.

Vi mener at det politiske system som passer best for mennesker, er et som muliggjør tilfredsstillende av flest mulig behov for de som skal leve i det. Vi har gjennom vår virksomhet opplevd at enkelte behov står sentralt. Det gjelder behov for sikkerhet, for utfordring, for innflytelse og for nærhet og kontakt. En spesiell del av vår virksomhet, minisamfunnet, er viet forsøket på å få en bedre forståelse av under hvilke betingelser disse behov har de beste muligheter for å bli realisert. I

Vi har gjennom vår virksomhet opplevd at enkelte behov står sentralt. Det gjelder behov for sikkerhet, for utfordring, for innflytelse og for nærhet og kontakt.

.....
I det arbeid vi driver på laboratorier og innen organisasjoner ser vi stadig hvor vanskelig det er å finne en god balanse mellom trygghets- og utrygghetsfaktorene.
.....

øyeblikket vet vi først og fremst at det er vanskelig å få rede på dette, og at vi rett som det er blir overrasket. En del av vanskeligheten er blitt oss meget klar, nemlig at vi må slite med å frigjøre oss fra innarbeidede akademiske kategoriseringer og istedet gå inn i og medoppleve en utvikling. Gjennom det kan vi få med oss en del nye erfaringer som skaffer oss kjennskap til under hvilke betingelser utvikling skjer, og hvordan vi kan finne frem til en rimelig avveining av de forskjellige behov.

At vi arbeider på denne måten henger sammen med at vi bygger på en induktiv læringsform. Vi mener at denne læringsform innebærer en styrking av den enkeltes muligheter til selv å være med og til selv å ta stilling til hva som hender. Vi mener at den vesentlige forskjell til andre læringsformer ligger deri at man nu ikke får seg ting forklart med kun den valgmulighet tilbake å enten akseptere eller avvise det man er presentert for. Gjennom selv å erfare sammenhengen mellom en gitt situasjon og den opplevelse som følger med, står denne erfaring for noe man nu vet.

Sentralt i disse erfaringer står opplevelsen av hva som hender når et menneske kjenner at det lever, og hva som hender når det kjenner at det dreper noe i seg. Sammen med opplevelsen av å leve, går opplevelser av bevegelse, nyansering, uro, utfordring og utrygghet. Sammen med opplevelsen av å gjøre noe dødt i seg, går opplevelser av sammenblanding, grenseutviskning, tildekking av forskjeller og trygget. Gjennom å ofre noe av oss selv og gå opp i våre omgivelser sikrer vi oss trygghet. Gjennom å understreke forskjeller blir vi en utfordring for våre omgivelser og befinner oss dermed snart i en situasjon av utrygghet.

I det arbeid vi driver på laboratorier og innen organisasjoner ser vi stadig hvor vanskelig det er å finne en god balanse mellom trygghets- og

utrygghetsfaktorene, mellom fordelingen av liv og død i vår tilværelse. Det vi tilsikter er å forsøke å skape en situasjon som er tilstrekkelig utrygg til at tendensene til liv blir utfordret, og som samtidig er så betryggende at man i alle fall vet at det er *noe* man kan regne med uten å bli krevd til regnskap. I dette noe ligger det alltid elementer av betryggende likheter. Den tillit som dermed kommer i stand regner vi som en nødvendig forutsetning for at man i neste omgang våger å gi seg ut i det utrygge og utfordrende livet.

Overført til det politiske plan kommer vi da til å stille spørsmål av denne type: Presenterer et politisk system seg på en måte som ser ut til å ta hensyn til en god balanse i forholdet mellom likheter og ulikheter? Finner vi en ekstrem understreking av likheter innenfor ett system, mens et annet system like ekstremt fremhever betydningen av ulikheter? Hva er konsekvensen av at en politisk identifiserbar gruppe internt opplever tydelige likheter mellom medlemmene, mens folk som ikke tilhører gruppen samlet blir tillagt beveggrunner og synspunkter som klart avviker fra den egne gruppens?

På det metodiske område stiller vi oss spørsmål om hvordan man finner dekning for en politisk stillingtagen. Vi vet at alle politiske systemer idag erklærer at de vil bygge opp et samfunn der det er godt for mennesker å være. Vårt spørsmål blir da hvordan vi best kan forstå kritikken fra politisk hold når det vi prøver gjøre er å undersøke hva betingelsene er for at et samfunn skal bli godt for mennesker å være i. Indirekte kan vi forstå at det oppfattes som om det er *vi* som kritiserer, at vi ikke finner de eksisterende systemer gode nok! Ja, hvorfor kunne vi ikke like gjerne anvende våre gruppedynamiske metoder på å fremme et allerede eksisterende politisk system?

Om vi til det skulle svare at vi ikke er interes-

.....
Det vi tilsikter er å forsøke å skape en situasjon som er tilstrekkelig utrygg til at tendensene til liv blir utfordret, og som samtidig er så betryggende at man i alle fall vet at det er noe man kan regne med uten å bli krevd til regnskap.
.....

Det er viktig å trene seg i å foreta valg selv, for om man hele tiden går inn i handlinger der andre på forhånd har truffet valget vil muligheten for å oppleve sin egen selvstendighet forringes.

sert i manipulasjoner på den måten, så ligger jo gjensvaret klart i dagen, nemlig at det er jo nettopp det vi gjør. Vi, heter det, er med på å fremme det herskende system. La oss se litt på det.

Målsettingen

Den målsetting vi regelmessig presenterer for deltakerne på våre laboratorier er følgende:

1. Det er viktig å trene seg i å foreta valg selv, for om man hele tiden går inn i handlinger der andre på forhånd har truffet valget vil muligheten for å oppleve sin egen selvstendighet forringes.
2. I forsøket på å finne frem til valgmuligheter er det viktig å kunne se seg om, å kunne kjenne etter og å kunne kontrollere det man mener å ha funnet. Det er i denne sammenheng vi legger så stor vekt på de følelsemessige faktorer, fordi en for snever kontakt med det egne følelseslivet forringer ens muligheter til å kunne være nysgjerrig og undersøkende.
3. For bedre å kunne finne materiale å gå videre med, er det en hjelp å kunne opptre ekte overfor omgivelsene. Det kjennes også godt å vite at jeg kan stå for noe når jeg sier det.
4. Det er viktig å erkjenne at i store og små sammenhenger er vi gjensidig avhengig av hverandre.

Det som da følger videre på laboratoriet er et organisert forsøk på å skape situasjoner som muliggjør læring i forhold til denne målsetting.

Igjen spør vi oss hvorfor dette skulle virke foruroligende sett fra et politisk synspunkt. Men det er vel kanskje heller ikke dette man har tenkt på, men snarere den ting at vi også arbeider som konsulenter. Nå retter vel neppe kritikken seg mot våre forskjellige engasjementer innenfor offentlig forvaltning. Vi velger å tro at det er det

arbeid vi gjør innenfor det private næringsliv man sikter til. Om dette mener vi følgende:

Arbeidet i det private næringsliv

1. Det er viktig og spennende å undersøke en arbeidsorganisasjon med sikte på å forstå hvilke prosesser det er som gir forutsetninger for gode arbeidsforhold. I denne forbindelsen vil vi gjerne understreke at jo mer vi arbeider med organisasjoner, jo mindre hjelp får vi av patentløsninger og ferdige oppskrifter.
2. Det vi nevnte som målsetting for et laboratorium er fortsatt aktuelt, bare at nu dreier det seg om en annen praktisk situasjon. Nu blir det snakk om å gå inn på beslutningsprosessen, autoritetsforholdene, tillitsgraden og de håp og forventninger som for den enkelte og gruppen er knyttet til arbeidssituasjonen.
3. Der er riktig at dette arbeidet kan gi resultater som medfører at konflikter behandles, spenninger reduseres og arbeidsresultater forbedres. Dette innebærer imidlertid ikke noen død stagnasjon eller passiv akseptering av den situasjon man befinner seg i. I så fall skulle vi regne vårt arbeid som lite fruktbart. Er det derimot kommet istand en mulighet for videre bearbeidinger og konfrontasjoner mener vi at det ligger i vedkommende organisasjons egne hender å søke en utvikling i den retning man der finner formålstjenlig. Kanskje blir vi anmodet om fortsatt å yte assistanse, kanskje ikke.

Det er mulig at den radikale kritikk nu er blitt noe utålmodig og mer direkte sier som så: "Men forstår dere da ikke at det dreier seg om er økonomiske interesser som gir seg uttrykk i en lagdeling av samfunnet med derav følgende klassekamp?" Til dette vil vi svare:

1. Vi har opplevd interessen motsetninger på kroppen når vi har arbeidet internt med organisasjoner. Noen ganger er det funnet en løsning gjennom en ny fordeling av ansvar, innflytelse og kon-

Jo mer vi arbeider med organisasjoner, jo mindre hjelp får vi av patentløsninger og ferdige oppskrifter.

.....
I sensitivitetstreningen legger vi vekt på at det man forteller hverandre ikke skal være normative eller moraliserende uttalelser.
.....

taktforbindelser. Andre ganger har det vært nødvendig å bearbeide en gruppes opplevelse av seg selv som lav-status gruppe. Eller interessemotsetninger har vært forankret i at en gruppe har opplevd en klar lojalitet med en felles situasjon, mens en annen gruppe har tatt sine individuelle friheter for gitt uten å fortså at deres handlinger også medførte konsekvenser på et fellesplan.

2. Vi har opplevd at lagdelingen ikke automatisk prioriterer visse grupper. Opplevelser av press, hos alle grupper.

3. Det faller ikke vanskelig å beskrive grovt utnyttning og hensynsløs utbytting av andre som menneskelig uverdigg. Vi vil imidlertid i denne forbindelse ikke unlate å nevne at den initiativ- og kunnskapsrike også har en mulighet for å utnytte andres uformuenhet på de samme områder

4. I forhold til den europeiske situasjon vi befinner oss i, er vi av den oppfatning at vi fremdeles befinner oss underveis mot en løsning vi ennå ikke helt kjenner, og som derfor må søkes så langt vi er istand til det med de midler vi opplever er egnet til det.

5. Utover dette må en stillingtagen til dagens politiske spørsmål være begrunnet i en personlig instilling. Gruppedynamiken står ikke idag frem med noen endelig løsning. Det ville forøvrig stride mot dens grunnideer noensinne å skulle gjøre det. En annen sak er at de som steller med gruppedynamikk og tar dens ideer alvorlig, naturlig vil sogne til de politiske strømninger som er mest forenlige med disse ideer: Den enkeltes rett til å ha innflytelse på sin egen livssituasjon erkjennelsen av den gjensidige avhengighet og forståelsen for den enkeltes frihet blir større når andres frihet kan slippe til og dermed gjøre de felles resurser rikere.

Den konservative kritikk

Så noen ord om kritikken fra det mørkeblå kon-

servative hold: Det er påvislig riktig at selv-kritikk og gruppekritikk inngår i kommunistisk praksis. At denne kritikk bare skulle bli pålagt maktthavernes motstandere, stemmer ihvertfall ikke med teorien, men kan vel likevel tenkes å forekomme i praksis.

I sensitivitetstreningen legger vi vekt på at det man forteller hverandre ikke skal være normative eller moraliserende uttalelser, men ta sikte på å gjøre en person eller gruppe oppmerksom på hva som gjøres, og beskrive hvilke konsekvenser disse handlinger har for en person eller for gruppen som helhet. I neste omgang blir det understreket at det er personen selv som har ansvaret for å endre sin atferd dersom de konsekvenser som melder seg avviker fra de mål vedkommende søker å nå.

Vitenskapeligheten

Spørsmålet om vitenskapelighet kan vel besvares både på et terminologisk og et holdingsmessig plan. Om man mener at graden av kontroll i vår virksomhet skal tilfredsstillende de krav til kontroll som stilles til et klassisk gjennomført eksperiment i et beskyttet laboratorium, da er det klart at vi ikke kan stille disse krav. Om det inngår i vitenskapelig virksomhet at man i en avgrenset sosial situasjon innfører en del klart avveide dynamiske faktorer og så undersøker hva som dermed hendte, da kan vi se vår virksomhet i forhold til disse kriterier. Gjör vi det, kan vi si at vi innfrir disse krav.

Men i grunnen er ikke det så viktig. Det som teller mer er at de spørsmål som blir behandlet på våre laboratorier for deltakerne fortøner seg som så viktige at vi ikke har tid til å vente på at et mer tungrodd akademisk apparat først skal ha tid til å registrere sine kategorier. Og i mange spørsmål har politikerne sikkert enda mindre tid.

.....
Psykologenes angst for at vi skulle ale opp en serie sjarlataner på området, kan nok i enkelte tilfeller ha sin berettigelse.
.....

Ofte nok har vi opplevd hvordan en tolkning skaper avstand og usikkerhet.

Sjarlataneri

Psykologers angst for at vi skulle ale opp en serie sjarlataner på området, kan nok i enkelte tilfeller ha sin berettigelse. Vi kan ikke svare for hva folk gjør i stort og smått etter at de har vært med i en av våre grupper. Det kan vel forøvrig også tenkes at lesing av en populærpsykologisk bok kan ha en slik effekt, om man ellers har trang til å bedrive amatørpsykologi på sin fritid.

Hva som imidlertid er viktig for oss å si i denne forbindelse, er at vi bevisst understreker betydningen av å gi data, av å gi det materialet den enkelte selv har hørt og sett og opplevd. Samtidig fraråder vi deltakerne fra å komme med dyspsindige tolkninger. Om de allikevel gjør det, vil vi spørre hva de bygger denne tolkning på. Ofte nok har vi opplevd hvordan en tolkning skaper avstand og usikkerhet. Å tolke innebærer jo automatisk at tolkeren vet noe om en annen person som denne selv ikke kjenner til. Og de populære versjoner: "Det du egentlig vil er bare å . . ." eller "I virkeligheten mener du vel . . ." er i regelen projiserte uttrykk for tolkerens egen mistenksomhet. Derfor understreker vi kraftig hvor vanskelig det er å gi en riktig tolkning, og på en slik måte at den kommer till hjelp.

Journalistisk kritikk

De øvrige, mer journalistiske kritikker, har faglig sett mindre interesse, men vi finner likevel grunn til å reagere på dem fordi det dreier seg om uttrykk som ofte går igjen i pressen.

Med uttrykket "Oxford-bevegelse" siktes det vel til at man innenfor denne gruppe har lagt merke til den møteform man her har anvendt seg av, og som bl. a. har bestått i at enkelte personer overfor andre har bekjent feil de har begått. Dermed avviker den radikalt fra sensitivitetstren-

"Psykisk striptease" inneholder også noe riktig som uttrykk.

ingen. For det første aksepterer man innen "Oxford-bevegelsen" å gå normativt frem etter som det dreier seg om en presentasjon av erklærte feil. Dernest dreier det seg om å referere hendelser som har funnet sted tidligere. I sensitivitetstreeningen vil det ofte — ikke alltid — bli henregnet under de mer selvopptatte funksjoner som ikke er egnet til å føre gruppens arbeid videre mot nye erfaringer.

"Åndelig blodbad" er vet kanskje ikke så ueffent sagt, idet vi går ut fra at man med det sikter til at det kan gå temmelig dramatisk for seg. Uttrykket röber imidlertid mer forventninger om aggressive innslag enn man med rimelighet bör vente seg. Dessuten kan det være vel så dramatisk å se hvordan deltakerne kan streve med å komme på talefot med sine egne resurser av nærhet og varme.

"Psykisk striptease" inneholder også noe riktig som uttrykk, men har den uvennlige snert at det synes å forutsette at deltakerne sitter og mesker seg i hverandres sjelelige lekkrier. Dermed er det sterke personlige engasjement deltakerne regelmessig viser, blitt nokså stemoderlig behandlet gjennom et slikt uttrykk.

Det vi oftest ser i aviser er imidlertid uttrykket hjernevask. Öyensynlig beror anvendelsen av et slikt uttrykk på en dobbeltsidig vankundighet, idet man da neppe kan kjenne til hverken hva sensitivitetstrening eller hjernevask er. For å ta det kort:

Hjernevask er en teknikk med sikte på indoktrinering. Fremgangsmåten består i at den som skal indoktrineres gjennom noen tid utsettes for en serie savn: av mat, av varme, av oppmerksomhet fra andre, o.s.v. I den tilstand av forsömthet man da etterhvert kommer i, blir man så tilbudt

"Åndelig blodbad" er vel kanskje ikke så ueffent sagt.

Det er ellers riktig at vi i sensitivitetstreeningen regelmessig kommer inn på spørsmålet om identitet.

De daglige sosiale roller man spiller i hjemmesituasjonen er ikke umiddelbart overførbare til den nye gruppesituasjonen.

de ting man så lenge har savnet. Men ikke uten videre. Nei, man må akseptere en annen identitet. Man må kunne akseptere å være Olaf og ikke Ola, å være født i 1947 og ikke i 1946, å komme fra nabobyen og ikke den man hittil har regnet seg å komme fra, o.l. Disse og liknende fakta er enkle og elementære byggestener for opplevelsen av egen identitet. Er man så villig til, p.g.a. de forlokkende muligheter det innebærer, å bytte disse byggestener ut med andre, da er også de ideer som knyttet seg til den person som hadde dem, også mulige å bytte ut.

Ganske snedig gjort, men så snedige er vi alltså ikke i sensitivitets-treningen. (I parentes kan bemerkes at fader Holberg nok har forstått hva det dreide seg om. Hans scene med Jeppe i baronens seng, der Jeppe klyper seg i armen og undrer på om det nu virkelig er han som ligger der ettersom han nu blir tilbudt herligheter han tidligere knapt ante eksistensen av, er langt på vei en god beskrivelse av hjernevask.)

Det er ellers riktig at vi i sensitivitets-treningen regelmessig kommer inn på spørsmålet om identitet. Det henger sammen med at det for hver ny gruppe er nødvendig for medlemmene å finne den plass i gruppen som for hver enkelt faller mest naturlig. De daglige sosiale roller man spiller i hjemmesituasjonen er ikke umiddelbart overførbare til den nye gruppesituasjonen. På den

annen side har man nu frihet til å utforme en måte å uttrykke seg på som mest mulig stemmer overens med hva man opplever som seg selv.

De erfaringer man da gjør ved å se seg selv i samspill med andre, er med på å styrke den egne identitet. Istedenfor som i hjernevask å erstatte en identitet med en annen, legger vi tvertimot vekten på en videreutvikling og klargjøring av nettopp de identitetsdrag som er vedkommendes egne.

Vi har gjennom denne redegjørelse forsøkt å ta stilling til spørsmål som på forskjellige måter i den senere tid er blitt aktualisert. Vi kan nu naturligvis spørre oss selv om hvorfor akkurat *det* spørsmål skulle komme fra *den* gruppen. Hvorfor skulle psykiaterne spørre om risikomomenter, de radikale politikerne om manipulasjon, de konservative om maktbehov, sosiologene om vitenskapelighet, psykologene om tolkningsmisbruk, journalister om hjernevask og menige kritikere om striptease, blodbad og bekjennelser?

Nei, kanskje vi ikke skulle stille disse spørsmål allikevel. For det er jo ikke det det dreier seg om. En mannjevning mellom mer eller mindre klart forståtte motiver hos hverandre kan neppe føre til annet enn distans. Og vi tror at den kritikk som er kommet til uttrykk til syvende og sist er et uttrykk for at det ligger oss alle på hjertet å finnes frem til ordninger som gjør det mulig for oss mennesker stadig mer å kunne være det.

Artikkelens synspunkter og problemstillinger utspringer bl. a. fra samarbeide med Gunnar Hjelholt, Danmark, og "vi" refererer til forfatteren og G. Hjelholt.